

VSAKDANJE VLOGE ALI VPLIVI KRAJEVNEGA GOVORA V LOKALNIH MEDIJIH

Navadno se kot prvotno nosilci določenega narečja ali govora določenega urbanega središča z leti bolj ali manj uspešno priučimo uporabe standardne knjižne slovenščine, ki jo uporabljamo predvsem v vsakodnevni pisni komunikaciji, medtem ko so narečje ali vsaj nekatere njegove sistemske prvine vključene v našo vsakodnevno govorico, ki je v določenih govornih položajih lahko krajevni govor, v mojem primeru pivški govor.

Na splošno se kaže, da je (narečni) krajevni govor kot /ne/sistemska pojavna oblika med neknjižnimi zvrstmi slovenščine v medijih skromno oz. zelo omejeno zastopan. Odločujoča je zagotovo primernost glede na obravnavano tematiko in glede na besedilni tip prispevka, v naslednji stopnji pa je nepogosto pojavljanje krajevnega govora odraz zelo pomanjkljivega sistemskega, tudi uzaveščenega, poznavanja lastne narečne govorice. Z jezikovnosistemskim poznavanjem in ne-okrnjeno uporabo lastnega govora v govorici in zapisu je mišljena zmožnost rabe vseh osnovnih jezikovnih ravnin, od glasoslovne do skladenjske. V svojem krajevnem govoru lahko ugotavljam, da narečno besedje izginja, vzporedno s tem se razkraja tudi skladnja, tako se vse govorne in zapisane uresničitve krajevnih govorov v medijih največkrat omejujejo samo na glasoslovno-oblikoslovne lastnosti.

krajevni govor, lokalni (pisani) mediji, nesistemska pogovorna nadnarečnost, osiromašenje in umanjkanje narečne leksike in skladnje

Over a number of years, the speakers of a particular dialect or the local speech of a particular urban centre usually learn to use, more or less successfully, the standard Slovene language, primarily in everyday written communication. At the same time, the dialect, or at least some systemic elements of it, is incorporated into our everyday speech, which may sometimes be of a localised character – in my particular case, the speech of Pivka.

In general, it seems that (dialectal) local speech as a (non)systemic form of non-standard Slovene has only a very limited presence in the local media. The deciding factor is undoubtedly the theme being dealt with and the type of contribution, while in the next phase the infrequency of local speech is indicative of an inadequate systemic knowledge and awareness of one's local dialect. The systemic knowledge and unrestricted use of one's own speech in oral and written form is conceived as the use of all the fundamental language levels, from phonological to syntactical. In my local speech, I can observe that dialect expressions are disappearing, while syntax is also disintegrating, and its spoken and written appearances in the media are usually restricted to phonological and morphological properties.

local speech, local (written) media, non-systemic colloquial supradialect, impoverishment and shrinkage of dialect vocabulary and syntax

0 Pri obravnavi se osredinjam na nekaj govorjenih in pisanih prispevkov v lokalnih medijih, v katerih je na različne načine bolj ali manj pogosto, odvisno od izbrane teme in sorazmerno z želenim vplivajnskimi učinkom, vključevan krajevni govor, v mojem primeru je to pivški govor (govor Pivke, vključno z vasjo Selce na severu, z vasmi Trnje, Radohova vas na vzhodu in jugovzhodu in z vasmi Hrastje, Kal in Košana na jugu in jugozahodu).¹ Pri pisnih medijih so upoštevana informativna glasila *Prestop* (časopis občin Postojna in Pivka, 2004/5/6/7, letn. 11–14), *Pivške novice* (časopis občine Pivka, 2004/5, letn. 5–6) in *Javorov list* (glasilo delniške družbe Javor, 2004/5/6, letn. 44–46), pri govornih medijih pa kontaktne oddaje lokalnega Radia '94.

Od devetdesetih let 20. stoletja naprej so se namreč zelo razširili lokalni mediji, ki osmišljajo svoj obstoj predvsem s podrobnejšim sledenjem področnim dogodkom in aktualiziranjem krajevnih oz. lokalnih problemov, za poročanje o katerih in verjetno predvsem za večjo atraktivnost in priljudnost uporabijo tudi krajevne govore. Pri govorjenih in pisanih prispevkih v lokalnih medijih kot so npr. informativna glasila občin Pivka in Postojna in glasilo podjetja Javor ter priložnostno nekaj kontaktnih oddaj lokalnega Radia '94 bi namreč težko govorili o vplivajnski vlogi lokalnih (tj. časopisnih in radijskih) medijev na vsesplošno jezikovno rabo – prej in lažje ravno obratno, tj. vsekakor pa so naštetih lokalni mediji odraz trenutnega jezikovnega stanja, področno in verjetno tudi širše.

Na splošno se izkaže, da je krajevni govor v govorjenih, še zlasti pa v pisanih besedilih skromno oz. zelo omejeno zastopan – največkrat v naslovih, šalah, oglasih ipd., predvsem z namenom imeti večji učinek v smislu reka *Jezik ja majhna prata, ma duóbru uošláta* 'Jezik je sicer majhen košček mesa, vendar z njim lahko zelo prizadenemo'. Odločujoča je zagotovo primernost glede na obravnavano tematiko in glede na besedilni tip prispevka, v naslednji stopnji pa je nepogosto pojavljanje krajevnega govora odraz zelo pomanjkljivega systemskega, tudi uzaveščenega, poznavanja lastne narečne govornice. Z jezikovnosystemskega poznavanjem in neokrnjeno uporabo lastnega govora v govorici in zapisu je mišljena zmožnost rabe vseh osnovnih jezikovnih ravnin, od glasoslovne do skladske. Žal se vse govorne in zapisane uresničitve v medijih največkrat omejujejo na glasoslovno-oblikoslovne lastnosti krajevnega govora – tj. na izrazni/površinski učinek, npr. v besedilih kot *Zadnič se je majstr ku piere naše službene aute čistu zasekirou. So bli mende eni taku umazani, da je mislu, da so nabavniki k'r z njimi huojje vlekli sz gozda. In zatu jest dam en predlog: da se nabavi k'sn terenski auto. Zdej muorem samu še najdet ta prauga šefa, da mu tu povem in me buo predlagal za inovatorja [...]* *Ma tu so bli po useh časopisih in po radii – ku da so izumli guorko uodo [...]*. Izpuščata pa se za preživetje narečja bistveni ravnini – tj. besedoslovna in skladska.² S tem, da se

¹ Zvezo pivški govor sta v svojih strokovnih in znanstvenih razpravah uporabljata tako J. Rigler (1963: 16) kot R. Kolarič (1959: 42–47). V sodobnem jezikoslovju je narečni krajevni govor opredeljen kot dejanska systemska pojavnost oblika med neknjižnimi zvrstmi slovenščine in hkrati določen kot govor zgodovinsko, upravno in s tem komunikacijsko povezanih področij oz. vasi, pogosto je to fara (Smole 2004: 323).

vse govorne in zapisane uresničitve krajevnih govorov v medijih največkrat omejujejo samo na glasoslovno-oblikoslovne lastnosti, se zelo znižuje sporočilnost krajevnega govora nasproti splošnosporazumevalnemu standardu in sploh postaja zelo vprašljiva tudi smiselnost samo krajevnega glasovnega barvanja sicer neizvirne oz. splošnouporabljane leksike.

1 Zastopanost pivšega govora v lokalnih medijih glede na dosedanje splošne ugotovitve

Pri izbiranju leksike in oblikovanju skladenjskih enot je na lokalni oz. krajevni ravni v pisanih občilih in govorjenih medijih opazno zelo očitno nihanje med narečjem in knjižnim standardom oz. med narečnimi krajevnimi govori, nadnarečnimi pogovornimi različicami in knjižno slovenščino. V tem prispevku se omejujem na ugotavljanje stopnje osiromašenja oz. umanjkanja narečnega besedja oz. leksike in skladnje. Izbira besedja in skladenjskih upovedovalnih zmožnosti in potrjena funkcijska izdiferenciranost narečja nakazujejo oz. potrjujejo nedvomno spreminjanje narečnih govorov, vendar je pomembno vprašanje, ali gre tovrstno spreminjanje v smer odmiranja narečne leksike in skladenjskih narečnih posebnosti. Ravno leksika in skladnja namreč najbolj jasno kažeta, da se narečni krajevni govor, opredeljen kot najnaravnejša govorjena sistemska pojavna oblika med neknjižnimi zvrstmi slovenščine (prim. Smole 2004: 323), tako v govorni kot pisni obliki še zlasti v zadnjih dveh desetletjih spreminja v nesistemsko nadnarečno pogovorno različico. Vedno bolj očitna težnja še potencialnih nosilcev narečij oz. narečnih govorov v rabi vedno pogosteje prehajati v nesistemsko pogovarjano jezikovno ugodje razkrajja in siromaši narečja – narečno leksiko nadomeščajo slengizmi in žargonizmi, besedje iz nižjega občevalnega jezika ipd.

Še najlažje je razumljivo, da zlasti funkcijskozvrstno razslojevanje v narečjih ne more oz. zelo težko ostaja znotraj narečne leksike – z novo predmetnostjo in pojavnostjo namreč v narečje vdira splošnorabljenapraktičnostrokovna leksika in žargonizmi. V zvezi s tem se aktualizira tudi vprašanje predvsem vse večje funkcijskozvrstne razslojenosti narečij in hkrati vsaj vezanosti enofunkcijskosti narečja na praktičnosporazumevalno funkcijo.³

² Citatno povzeti primeri, tudi zaradi večje povednosti obravnavanega, ne bodo pisno popravljeni oz. prirejani.

³ Pri nas o tem v prispevku K. Kenda-Jež (2004: 263–264), kjer avtorica med drugim povzema in komentira, da raziskave na skorajda vseh jezikovnih področjih izpričujejo asimetrični razvoj narečij, pri katerem poleg jezikovnih različkov z izrazito težnjo po medsebojni izravnavi in strnjevanju ali približevanju standardnim oblikam jezika obstajajo različki z višjo/visoko prestižnostjo, ki ne samo ohranjajo svojo jezikovno strukturo, ampak jih govorci celo zavestno gojijo in kultivirajo, se pravi uporabljajo v vedno širšem funkcijskem obsegu; te ugotovitve so (ali pa naj bi) prinesle prevrednotenje raziskovalnih izhodišč same dialektologije zlasti v jezikoslovljih, kjer ni (več) poudarjana avtonomija knjižnega jezika.

2 Osiromašenje oz. umanjkanje narečnega besedja in skladnje

Za ohranjanje narečnih krajevnih govorov je problematična prevlada samo narečno glasovnega barvanja oz. samo posebna glasovno-pisna raba sicer splošno-sporazumevalno uporabljane besedja. Nedoslednosti od izrazno-oblikovnih, glasoslovnih do leksikalnih oz. nepoenotena raba narečnega izrazja oz. leksemov tudi znotraj istih besedil je odraz predvsem neaktivne/nežive leksemske in skladske rabe narečja., npr. *jest : jast : jst, mārde : mrdi, mende : mendi : menda, barve : farbe, narmenj : najbl, puoli : poli : puotli, griedo, buodo : griejo, buojo, se je znašel : se je znajdu, delouna uoblejka : fabrška uoblejka : tuta : gvant u fabrki, niti : nankr; limati se : popati se : lepiti se na koga/kaj, Suo jih malu okuli prnesli : Suo jih malu natiegnli, en cejt tuhtat : en cejt mozgat* (v nadaljevanju bodo (s tem istim opozorilom) citatno izpisanim zvezam v poševnem tisku za pomišljajem ali znakom > sledile narečno ustreznejše različice v pokončnem tisku).

2.1 Osiromašenje oz. umanjkanje narečnega besedja oz. leksike⁴

Čprav je spreminjanje nekaj samoumevnega, in ne vedno slabega, saj se npr. v ljudski govorici in izročilu na novo uveljavljajo različne navade in običaji in z njimi tudi nova leksika, kot so npr. *salamijade, furmanski praznik, krompirjeva noč, otročarije, razstave pirhov* ipd., bi hkrati mogoče morali poskrbeti, da spet drugi hkrati z določeno dejavnostjo/pojavnostjo ne izginjajo, npr. *kamenčkati se, fižolčkati se*, počasi tudi *sedmina*, ker ni več sedmi dan po pogrebu ipd. Ta nova leksika pa je splošnoslovenska – torej še zdaleč ni samo lokalna oz. krajevna in v teh primerih ne moremo govoriti o obnavljanju ali prenavljanju narečne leksike. Vsaj po pojem mnenju krajevnih oz. ozkopodročne so lahko samo nekatere tvorjenke kot *nosifon* (za prenosni telefon) ali *filmoigralec* (za filmskega igralca) in še kaj podobnega.

V besedilih, ki naj bila narečno govorjena ali zapisana, se kaže jasna težnja v nesistemske nadnarečnost. Raba narečne leksike pa samoumevno vključuje tudi skladnjo, ki je lahko bolj ali manj narečna (JL 2004, 2005, 2006, let. 44/1: 21, 45/1: 23, 46/1: 22); citatno izpisanim zvezam v poševnem tisku za pomišljajem sledijo narečno ustreznejše različice v pokončnem tisku: *muhasta zima – furbæsta zima; vidæt use ruožnastu – vidæt use u ruožcæh; napisæt zelu učienu – napisæt hædu učjenu, Se je znašel v zelo zaostrenih razmerah poslovanja – Se je znajdu u hædu hudæh razmiræh poslovanja; Ta prvu se utærænt ena strašnu enostavna primerjava sæz gnojem inu njivo – Ta pærvu prit na pamet tistu sæz gnojem inu njivo; Buæmo šimfali ku veliki – Buæmo šimfali, dæ buo kej; Ma duobrega futra ga nej, tudi če ga plačejo ne, kaj šele zastuonj – Ma duobrega futra ga nej, nje za plačilu/plaçæt, nje zastuojn; Buh na*

⁴ V prispevku je v skladu s sodobnim jezikoslovjem (prim. SS 2000) poleg izraza *besedje* uporabljan tudi izraz *leksika*, ki z vidika obravnave bolj poudarja združevanje pomena in zgradbe obravnavanega izraza, tako da lahko z zgradbeno-pomenskega vidika govorimo o eno- ali večbesednih leksemih, ki označujejo enega ali več pomenov, tj. so hkrati lahko tudi eno- ali večpomenski leksemi, izraženi z eno ali več besedami.

(?) *dej* – Buh nə *dej*. Narečne besede nadomeščajo slengovski izrazi, npr. *Tu pomeni, da so doluočene use* *h(f?)arve in črke na gvantih* – uoblejkəh u fabərki; *Me je k'r malu lomilu, ku s'm ...* – Me je k'r en malu lomilu, ku s'm ...; *Za velike soude se pestət snemat nouč in dan ...* – Za velike soude se pestət slikart nouč in dan ...; *Godrnjajo čiez in čiez* – Renčijo/Šimfajo an čez družga; *Nesm uspel zvedit* – Mi nej ratalu zvejdət; *Morem pa riečt, də ...* – Muorəm pərznət, də ...; *Se bojim* – Səm u strahi; *So se spounli* – So se zrajtali; *Zdej, ku so pod njo poštimali fajn stroje* – Zdej, ku so pod njo pər-/sə-štimali fajn stroje; *najbl delat, najbl sriečni* – nərbəl delət, nərbəl sriečni; *Ne vela tistu načielu, ku so se ga zmierej držali stari lidje* – Nə vela tistu, kər žje uod nekdej govorijo/držijo stari lədje; *Ku da so izumli guorko uodo* – Ku da so uodkrili/znajdli/pogruntali guorko uodo; *Nu, vam ləhku dokažem, da səm ...* – Nu, vam ləhku potrdim, da səm ...; *In zatu jest dam en predlog, da se nabavi* – Pa mi je palu na pamet, də bi se mouglu nabavət; *Se je majstr zasekirou* – Se je majstr pojedou; *Se vam tudi sveti ne* – Vam nan'ka ne kane; *Da si ne bi kdu drugi pərpisavou zaslug za ...* – Da si ne bi kdu drugi jemou zaslug za ...; ... *ne uodlašej na jutri* – ... ne pəščej za jutri; *Pravjo, da rihtajo nuov kuotu in da bo tu use več ku ekološki ...* – Pravjo, da rihtajo nuov kuotu in da bo šje en malu vječ ku ekološki ...; *Jst s'm kr en cajt mozgou* – Jəst səm kər nejkej cajta gruntou ipd.

2.1.1 Pod oznako narečno izraženo oz. zapisani krajevni govor so iz splošno-sporazumevalnega ali strokovnega jezika prevzete cele fraze s splošnopogovarjalnimi, slengovskimi, žargonskimi in praktičnostrokovnimi jezikovnimi prvinami, npr. v šalah, oglasih, naslovih, podnaslovih: *Ma, uod ukrepu za disciplino bi pa ləhku pisali, Pa zakoni in policaji guor al duol, kəšnu pivce za živce* (JL 2005, 45/1: 23), *Če nejste zastuopli te fore ...* (JL 2005, 45/2: 15), *Ko enkrat zalaufa, potlej tječe ...* (P 2004, 11/108: 1) ipd. Včasih pa raba v narekovanjih pomenljivo nakaže, da se tvorec le zaveda stilne prevzetosti, npr. *na hitro poslati kakšen »štos«, dobiti »mail«, Pisci uvodnikov pravzaprav ne »odkrivamo tople vode«* (P 2005, 12/118: 1); – podnapisa pod fotografijami, *Obhod šjem* (P 2007, 14/137: 7), *»Gasilski« posnetek z vrha Slavnika* (P 2005, 12/118: 19); in še *Je narjenu use u skladi s celostno grafično podobo podjetja, znajdət se v zelo zaostrenih razmerah poslovanja* (JL 2004, 44/1: 21).

2.1.1.1 Narečne besede pogosto nadomeščajo slengovski in žargonski izrazi, npr. *Tu pomeni, da so doluočene use* *h(f?)arve in črke na gvantih (uoblejkəh u fabərki) in use živu ...*, *Zadnič se je majstr čistu zasekirou*, *Se mi zdi, da prou nobienga ne šmirgla ...*, *Je pa tudi kriza ...*, *Uni u beli hiši pacajo ta list ...*, *Usi se šampirajo ku pridejo ...*, *ga znət še zmierej pobandat, pa zakoni in policaji guor al duol ...*, *puoli jəmət žur*, *Kaj nej lih edn nagazu na brikete ...*, *Jə blu mende strəšnu fajm ...*, *Jəh buodo kər fajm preganjeli ...*, *ma taku duobrega futra ga nej*, *U firmi je blu enih par rošad ...*, *Ti stručkoti zdej mozgajo u treh ...* (JL 2006, 46/1: 22).

2.1.1.2 V narečnem govoru je veliko tudi sicer vsesplošno uporabljanih nestandardnih izrazov, ki so neke vrste prevzete popačenke, npr. *pašət, poštimət, šimfət, flikət/zaflikət, nucət/ponucət, laufət, pucət, uodcədət se v ...*, *Bi jəm pašəlu jət malu ke guor pugljədət, Zdej, ku so pod njo fajn poštimali stroje, buodo šimfali ku veliki, ... Zdej so počasi začeli tudi lukne flikət, ... je trejba streho zaflikət, tu je puotli nucalu za celu letu, Use suo na dopusti ponucali, Žaga mende zdej spiet laufa, Na enəh kuoncəh suo začeli tudi pucət in kuosət, Se je podkadilu z raufnika, Ma pruoščim zdravja tudi siebi, kej drgači bo povera s tem pisanjem* (JL 2005, 45/1: 23; 45/2: 15) ipd.

2.1.1.3 Namesto narečnih so uporabljene tudi širšeslovansko rabljene besede, vendar njihova redka in zaznamovana uporaba v slovenščini deluje rahlo privzdignjeno, slovarsko pa so označene kot starinske (prim. SSKJ): naš **omiljeni raznašalec časopisov** (PN 2005, 5/3: 12), *Z zlatim priznanjem in s krpanom 2005 se je okitil Marko Kaluža iz Petelinj* (PN 2005, 6/2: 8), *Se z nazivom »doktor« kitijo ljudje, ki anatomskega atlasa od blizu še videli niso* (P 2005, 12/116: 1) – namesto izraza 'se zazdi' ipd.

2.1.1.4 Precej neorgansko, celo neumestno oz. kar neokusno je prevzemanje iz drugih krajevnih govorov za predstavljanje svojega položaja, npr. za naslov komentarja čiščenja kraških jam *»Eni not, drugi ven«* (P 2006, 13/128: 3), poletni festival z naslovom *Zmaj 'ma mlade* (P 2007, 14/141: 1), navsezadnje tudi naslov *Fešta na koncu mesta* (P 2007, 14/140: 10).

2.1.2 Narečne besede se zavestno vrivajo v sicer knjižno napisano besedilo in njihova raba je navadno označena z narekovaji, npr. Pred začetkom tekmovanja so ugotovili, da je ena ekipa **»odmanjkala«** (JL 2005, 45/1: 24), Vedro razpoložena je rada **»počebrnjala«** o tem in onem (P 2004, 11/103: 10); podnapisi pod fotografijami: Odigrali so odlomek iz komedije **»Kri nej uoda«** (JL 2004, 44/2: 12), Za nekoliko starejše vaščane bodo tu uredili tudi **»balinc«** (P 2004, 11/108: 8); naslovi: **»Z dūšo na bicikli po Pivki in Brkinih«** (P 2004, 11/108: 27); **»Virša«** – iz šibja spleten pripomoček, v katerem so na dvoriščih sušili orehe, tako, da so ga pokotalili po tleh (P 2002, 9/88: 5), Pivški **»shod«** je privabil množico obiskovalcev (P 2007, 14/141: 7).⁵

2.1.3 Za narečni krajevni govor tipični in navadno vzajemno povezani sta nevtorjenost in pomenska izvornost/primitivnost izrazja, ki se najpogosteje zemanjata, tudi zato, ker nista posebej uzaveščeni (JL 2004, 2005, 2006, let. 44/1: 21, 45/1: 23, 46/1: 22), poševno so izpisani citatni primeri, pokončno pa predlagane ustreznejše različice: *pametnu > pametən: Če čəste zdej izpəst gruoznu pametnu > Če čəste zdej izpəst gruoznu pametən; ruožnəstu > u ruožcəh: bət ruožnəstu > bət u*

⁵ *Slovar slovenskega knjižnega jezika* (SSKJ) ima besedo *shod* razloženo tudi v narečnem (med drugim pivškem) pomenu 'žeganje'.

ruožcəh 'biti pijan'; *slučajnu* > ob pril'ki: *Da si slučajnu ne bi kdo drugi pəpisavou zaslug* > Da si ob prvi pril'ki ne bi kdo drugi pəpisavou zaslug; *pravočasnu* > ta prau cejt: *Buodo pravočasnu nərdili* > Buodo ta prau cejt nərdili; *najprej* > ta prvu: *Je najprej ukazou use pospraut* > Je ta prvu ukazou use pospraut ipd.

Nasprotje zgornji trditvi o tipični netvorjenosti pa so primeri tipa *Se mi zdej dozdejva*, ker so z vidika tvorjenosti narečna posebnost prav tvorjeni glagoli, ki izražajo ponavljajoča opravila in navade, in so še zlasti značilni za govore na Pivki, npr. *zguljevati, kupljevati, dosejavati, hodevati, lakomnevati, poizvedavati, prepasavati* (Žjənske suo se prepasavale) ipd.

2.2 Osiromašenje oz. umanjkanje narečne skladnje

Pri upovedovanju mojega pivškega govora je zgradba prostostavčne povedi ista kot v knjižni slovenščini.⁶

S sporočevalnega vidika sta nekaj povsem samoumevnega aktualnostna členitev in pa izpusti kot posledica aktualnega praktičnega sporočanja, ki mora zaradi smiselnosti obdržati izhodišče in čimprej preiti na tisto novo, kar je ciljno jedro sporočnega, npr. *U menzi suo mende računali, de buodo zabogatli s kruham* (< izpust je: *s šparanjem kruha*), *Nouga direktorja pa uod nikjer* (< izpust je: *ni blu videt uod nikjer*), *Suo hudi, ma j'm vsegljeh kej* (< izpust je: *važnega*) *ujde* 'So zvedavi, vendar ne uspejo izvedeti vsega' ipd.

Pogosta je pomenska ponavljajnost oz. vzporednost (paralelizem) stavčnih členov, ki z izražanjem oz. ponavljanjem istih okoliščin stopnjuje in hkrati natančneje opredeljuje določeni skladijski pomen uporabljenega udeleženca, vzvratno pa tudi povedja: *... tu imajo same štidiarane liedi za use, tu se usi na use spoznajo* (bolje: *zastuopjo*), *Tudi fabrka je ku lučka, jo nej za spuoznat, Buodo fabrko uobračeli – buodo menda use stroje prekladali, Najprej predlagajo koristnu – dajejo koristne predloge, predlagajo, kaj bi se dalu popraut in zbulšet* (JL 2005, 45/2: 15) ipd.

2.2.1 Razvezava v odvisniško rabo je zelo navadna in pogosta in posredno opozarja tudi na najpogostejše vezniške besede. Sicer pa so po pričakovanju najpogostejše uporabljani predmetni odvisniki, pogostnostno sledijo prislovnodoločilni odvisniki, manj je prilastkovnih odvisnikov, npr. *Ahtej, mirkej, də nə padeš, Ni blu treba, də jə tu zgousnu, Šje pameti, də jə blu taku, Se pustaula, də jə jənák, Mi se vidi, də si zdrou* s tudi pogosto uporabljeno pretvorbo *Si vidət zdrou, Jə vəndərle zgousnu, za kaj grjə, Səm rajtou* (mislim), *kulku səm zaslužu, kulku səm dau, Vem, kam špičəš* (misliš); *Taku jə bulan, də kumej lejze, Puoli pa jə zavriskou, də jə uodmevalu nuətər du svijete Trujice, Gljədi ga, kaku se məsti, Kaj stuočəš, ku da*

⁶To je ugotovil že R. Kolarič (1959: 43), ko je zapisal, da »osnovni način oblikovanja stavkov, zlasti prostih, seve ni bistveno drugačen, kakor je v sodobnem pismenem jeziku«. Nekaj ugotovitev za skladnjo severovzhodnih slovenskih narečij Z. Zorko (1995: 48) lahko posplošimo, in sicer, da prevladujejo eno- in dvodelne enostavne povedi in da je veliko pastavčnih tvorb, vrivkov in razpoloženjskih medmetov.

b'šla čejva uon s trebuha, Ta dva se zmirej cenjasta, kədər pridesta ukəp, Kər te bo pasálu, buom šla, Nə moure vječ dervárət, kə ga ruoke bolijo; Jəma tisto bulezən, də ga luomi ipd.

Izrazno nerazločevalna ali pa sploh neuzaveščena uporaba vsaj nekaterih veznikov, npr. *ki, ker, ko*, samo potrjuje, da določeni skladijski pomen smiselno oz. ustrezno učinkuje šele v besedilu, npr. *In najbl sriečni so bli tisti, ku so razvaželi pijačo, zatu ku so ta prvu poskrbeli zase; Tu ti je hujše, ku kdr pridejo uni z Ljublane u kontrolo; ... če se med ostanke za brikete zamešajo tudi uni uod tiste plošče, ku se sploh ne užge tudi če ne vem kaku gori; Ku je tu doma vesielu zanetu, so mende še šternajst dni pieč pucali, ku se je use zamašilu ... (JL 2005, 45/1: 23); ... pa ne lih pretiravat, ku naši neso, ku uni, ku so jih zdej vlačli po časopisih (JL 2004, 44/1: 21) ipd.*

2.2.1.1 Raba členkov ni raznolika, tudi takrat, ko je pogosta, zato bi bilo boljše oz. bolj narečno kot ... *duobrega futra ga nej. Tudi če ga plačejo ne, kaj šele zastuonj (JL 2004, 44/1: 21) reči ... duobrega futra ga nej, ne za plačilu, ne zastuojn ipd.*

2.2.2 Pogosti oz. kar tipični so izpusti: *Nobeden več ne zamidi na delu in tudi pred dvejo (izpust: uro) se pr vratarji ne čaka pr uri; Zdej je tle poletje in mrdi si buoste šli kej omočit (nuoge = izpust) (JL 2005, 45/1: 23); Nu, zdej suo mi (izpust: misli) malu zajdle > boljše bi bilo reči oz. napisati Nu, zdej səm malu zajdu (JL 2004, 44/1: 21).*

2.2.3 Zložene oblike s primitivi so v narečnem govoru naravnejše (pri nekaterih zgledih so za znakom > pokončno izpisane boljše predlagane rešitve): *Ma mi, ku se znajdemo ... (JL 2004, 44/1: 21) > Ma mi, ku vejmo, kaku se tu dejla ...; Pa ne lih pretiravat (JL 2004, 44/1: 21) > Ma, je treba jəmət miro.*

2.2.3.1 Namesto *Ma, zdej vlada rjəd ... (JL 2005, 45/1: 23)* bi bilo narečno sprejemljivejše *Ma, zdej je rjəd ...; Se mi je ta prvu utrn'la ena strašnu enostavna primerjava (JL 2004, 44/1: 21) > Mi je ta prvu pəršla na pamet ena strašnu enostavna primerjava; In če se uni u Europi zmišlavajo use suorti naumnosti > Če unim u Europi padejo use suorti naumnosti u glavo (JL 2004, 44/1: 21).*

2.2.3.2 Primeri pomenskoskladenjske rabe imeti: *U paletarni bi pa kej več delali, ma kaj ku nemajo s čim, Prej so imeli material, neso pa meli kuomi prodar, Nu, pa če tu nej srieča!, Za drugu pa jəmamo v sebuoto zaduosti cajta, Zdej jəma usaka fabrka suojga direktorja. Še primeri pomenskoskladenjske rabe delati: Zdej se delajo tudi briketi, delajo kər na zalogo, Eni suo na dopusti, eni pa delajo, dela tudi komisija, Trgovina dela dobičək.*

2.2.4 Nasploh so pomenski (glagolski) primitivi zelo naravni oz. organski del **stalnih stav in glagolskih frazemov**, ti pa so v narečnih govorih zelo pogosti in živi (po potrebi so v enojnih narekovajih razlage): *Ga zmirej jemlje uən 'Zmerom ga opravičuje', Nejsuə se pəstíli jəmət pu petnajst poleg Nejsuə se pəstíli jəmət za*

nuórca, imeti (koga) v gosteh (Jəmət kuoga u gusteh), *Se mi jə zafəržmágalu* 'Bil je užaljen', *Dejlu mi nə grjə uod ruk, Se zazdí, Se podərži* 'Je bahav, postavljaški', *Nə da duol* 'Ne popusti', *Juəžək jə dau duól* 'Jožek je popustil', *Ta šjə tiči u lufti najde uržəh* 'Se vtakne v vsako stvar', *pərduóbət na glasi* 'postati znan', *Suə mi use uokúli vrgli* 'So mu vse preiskali', *Se jə raznjéslu med lədmí* 'Se je razširilo med ljudmi', *Te nə pəstí z vída* 'Ti sledi', *ozírət se na kej* 'upoštevati kaj', *Se mi jə žjə malu sítnu zdélu* 'Se je naveličal', *slíšət səs prve ruóke* 'slišati od udeleženca', *Se muore člouk zmirej sámu náse zanjést, se dəržət doma* 'ostati doma', *iti se kamenčkat* (Pejmo se kamenčkət), *prikopati eno komu* 'udariti koga' (Ti buom ano prkuopou za kumat), *kompliti* 'končati' (Suə komplili), nabucati 'napuliti z grebljico' (Jə nabucou dva kuoša sena ses luonce), *biti ob svojem* 'nič jesti' (bət uob suojəm), *iti se za kuso* 'loviti se', Pleteršnik 1894 (jət se za kuso), *žeti ječmen* 'zdraviti oteklo veko' (žjət ječmən), *dati čast bugci* 'skleniti roke k molitvi' (dət čast buhci), *Ga nej tribou* 'Ga ni trpel', *Sta se kər naprej ujejdala, vagati živiljenje* 'tvegati' (Jə šou vagat žiuljenje) ipd.; *iti na oglede* (Jət na oglede) (Žele 1996: 77) ipd.

2.2.5 Pomenskoskladenjsko razkrivanje večpomenskosti, npr. *Veste kašn hudič lhku rata, če ...* (v pomenu 'postati') in *Samu nej mi ratalu zvejdət, če ...* (v pomenu 'uspeti'), slednji primer lahko ustrezneje nadomesti nenarečno splošnopogovrno različico *Samo nesm uspel zvedit, če se štampirajo tudi, ku se griedo uodcedit ...* (JL 2005, 45/1: 23).

3 Kako ohranjati in ustrezno uporabljati krajevni govor

Na današnji stopnji odmikanja, če že ne zamiranja, določene plasti narečne leksike, bi bila izhodiščno pomagalo že uzaveščenost narečne rabe, tj. da se uporabniki narečja pri sproti rabi zavejo svojih pomanjkljivosti v izrazju in skladnji in jih skušajo z različnimi anketami in po možnostih tudi pridobiti nazaj. Ker je tako razvoj predmetnosti, pojavnosti kot razvoj jezika nesmiselno vrteti nazaj, gre lahko tudi leksikalno-skladenjsko oživljanje krajevnih govorov v smer prenovljene dialektizacije, ki posledično zagotavlja trdnejšo nadaljnjo osnovo tudi jezikovnemu standardu oz. knjižni slovenščini.

3.1 Katera merila lahko pomagajo ohranjati narečno leksiko in skladnjo

– Merilo osnovnih tematskih področij – vsako področje vključuje tudi nekaj tipično krajevne leksike oz. izrazov za splošno in lokalno predmetnost/pojavnost; tudi ustavljene in stalno ponavljajoče življenjske in bivalne navade so ubesedene oz. upovedene z že ustaljenimi ali stalnimi besednimi zvezami, ki so pogosto tudi leksikalizirane.

– Merilo tipičnosti v smislu opisa in predstavitve tipičnejših šeg oz. običajev, navad, obredja ipd. z besednimi ali besednozveznimi leksemi ali daljšimi leksemskimi enotami (rekla, rečenice, pregovore ipd.)

– Merilo razpoznavne posebne lokalne/krajevne idiomatične rabe vsaj enega pomena sicer izrazno lahko vsesplošnoslovensko poznanega in rabljenega leksema.

– Merilo dostopnih oz. naučljivih zmožnosti poknjžženega/standardiziranega zapisa narečne leksike.

3.1.1 Če za vzorčni gradivni prikaz narečne leksike (in deloma/posledično tudi skladnje) vzamemo **merili osnovnih tematskih področij in tipičnosti (z opisom lokalno/krajevno obarvanih šeg)** in spremljajočo **idiomatično rabo**, dovolj povedno lahko predstavimo, koliko vedenja in obvladovanja narečne leksike je potrebno za verodostojno vključevanje krajevnega govora v splošnosporazumevalno nezaznamovano govorico. (Pri opisu oz. označevanju prevladujejo besednozvezni leksemi (označeni v poševnem tisku).⁷

Družabno življenje: *So znali balinati / So se balincali* (Suə znali balinati / Suə se balincali), *So se šli kamenčkat* 'igra s kamenčki' (Suə so šli kamenčkət, DG 1954)), *Fantje so šli na vestirengo* 'priprava na odhod k vojakom' (Fantje suə šli na vestirəngo), *Smo imeli shod* 'žegnanje' (Smuə imejli shuod (Pleteršnik 1895)), *Smo imeli opasilo* 'žegnanje' (Smuə imejli opasilu, v tem pomenu Pleteršnik (1894)), *Takrat je bil ta pravi mašon* (Təkrət jə biu ta prau mašuon – 'To je velika maša, pri kateri hkrati mašujejo trije duhovniki'), *Za ta večje praznike se je pritrkavalo* (Za ta vjəče praznike se jə pərtərkavalu), *Sta se cenjala/prerivala* (Sta se cənjala (Pivka na Krasu, 1954)), *So lepe špičili/uganjali* (Suə lepe špičli), *Včasih so rekli, da gremo fantavat* 'vasovati' (Učasi suə rekli, də grjəmo fantavət (Pivka na Krasu, 1954)), *iti v oglede* (jət u ogleđi) ipd.

Storitve/Dejavnosti: *koga povečati* (kuoga puvječət – 'Včasih so povečevali in celo obarvali določene spominske fotografije, npr. poročne'), *Ogelnico bokajo* 'netiti z vrtnami v kopo' (Uogelnico bokajo), *Je nabucal dva koša sena iz lonce* 'napuliti seno iz kopice' (Jə nabucou dva kuoša sena ses luonce), *Kruh so pekli pod čepno* 'peči pod črepinjami, pokritimi z zemjo' (Krəh suə pjekli put čəpno), *Otroku je žela ječmen* 'odpravljati oteklino na očesni vekji' (Uotroki jə žjəla ječmən), *So noč in dan furali s konji* 'prevažati s konji' (Suə nouč in dan furali səs kuonjəmi) ipd.

Hrana, tesneje povezana z načinom življenja oz. prehranjevanja: *kulba* 'neolupljena pečena polovica krompirja' – *Zvečer so ob ognjišču jedli kulbe* (Zvečir suə uob uognišči jeđli kulbe), *morča* (muərče) 'drobtine pri topljenem surovem maslu' – *Najboljše pri stopljenem surovem maslu je bila morča* (Nərbulše pər stup-

⁷ Del z virom neoznačenega gradiva v nadaljevanju povzeman iz kratkih pripovedi, ki sem jih zbrala in objavila l. 1996 v knjigi *Kaku so živejli in si dejlali kratek cejt. Kratke štorije s Pivškega* (zbirka Glasovi 12), Ljubljana: Kmečki glas.

ljenmi putri jə bla muərče), *kupljena moka* (kupouna muoka) 'kupljena moka' – *Kupljena moka ni bila tako dobra* (Kupouna muoka nej bla taku duobra), *oblat* (ublət) 'oblat' – *Oblate so pekli samo za cerkvene praznike* (Ubləte suə pjekli samu za cerkvene praznike), *mentrga, snidavati* – *V mentrgi je shajalo nekaj hlebcev kruha* (U mendərgi je snidavalu par hlebcu kruha), *So jih imeli na hrani* (Suə jəh imejli na hrani) ipd.

Obleka in druge pritikline, ki je/so tipični del/i/ ustaljene noše ali pa je (bil) tipični del vsakdanje nošnje: *fanela* 'suknjič' – *Oblekel je fanelo in šel* (Ublejku jə fanelo in šou), *feču* (fəču) 'naglavna ruta' – *Na glavi je imela pisano ruto* (Na glavi jə imejla pisan fəču), *tavijou* 'robec' – *Je imela robec za mahati* (Jə imejla tavijou za mahat), *kacjeta* (kacjəta) 'nogavica' – *Imel je raztrgane nogavice* (Jəmu jə rastrgane kacjəte), *kamižola* (kamižuola) 'kratek moški suknjič' – *Nosili so debele kamižole* (Nusili suə debjəle kamižuole), *onuče* (unuče) 'blago za ovijanje stopala', onuča po Pleteršniku 1894 – *Niso imeli nogavic, pa so nosili onuče* (Nejsuə imejli kacjət, pa suə nusili unuče), *farketa* (fərkjəta) 'lasnica', tudi Pleteršnik 1894 v pomenu 'vrteti, sukati lase' – *Kito si je spela z lasnicami* (Kito si jə spjəla s fərkjəto), *koraldal* (kuraude) 'ogrlica' – *Je kupila lepo ogrlico* (Jə kupla lepe kuraude) ipd.

Predmeti in bitja, tako ali drugače povezani s šegami ali obredjem, npr. *balar* 'plesišče' (Jət na balar), *parton* (partuən) 'glavna vhodna vrata', *borjač* (bərjača) 'dvorišče' (Pəršli suə skuzi partuən na bərjačo.), *kolona* (kaluona) 'obokan vhod v dvorišče' (U bərjačo se pride skuzi kaluono), *jegno* (jəgnu) 'ilovnata tla' (U hiši jəmajjo kər jəgnu), *kalalo* (kakalu, kalaunək) 'vedro, predvsem za dvigovanje vode iz vodnjaka' (Uodo suə pərnašali s kalali), *plavnik* (plaunik) 'velika kad' (Plaunik suə pər nəs imejli za žjəhto), *škrabca* 'puščica', v tem pomenu tudi Pleteršnik 1895 (Nej teu vərč dnarja u škrapco), *blago* 'goveja živina in drobnica', Pleteršnik 1894 (Use blagu səs štale jə prodou), *ogelnica* (uogənca), apnenica (jəpnenca) ipd.

Glasbila: *gosti na harmoniko* (guədət na ramonko), *gosti na škant* (guədət na škənt), *gosti na cimbele* (guədət na cimbele), *gosti na orglice* (guədət na uorgəlce), *ropotula, ropotače* 'raglja', Na vjəlki pjətek suə vrtejli ropotulo/ropotače), *piska* 'piščal' (Kuostanj se rad suoči in iz njega se nərđi piska, DG 1954), *narediti pohahoj* 'narediti razburjenje' – narjest pohahoj ipd.

Statusne oznake (vezane na starost in spol) kot npr. *mula, mulec, guncvet* (guncvət) 'deklice in dečki' (Na bərjači suə se lovili mule in mulci, sami taki guncvətje, *vandrovec* (vandrouc) Svej se jə žjə zgudej zəčnu mejšət in žjə uod nekdej puznajo vandrouce), *juglar* (juglər) 'kdor čaka na zastonjsko pijačo in hrano', v tem pomenu ima tudi Pleteršnik (1894), *želatar* (želatər) 'prodajalec in lahko tudi izdelovalec sladoleda' (Duosti nazaj jə blu po ulcəh pouonu potujočəh želatərju), *krošnarji, brusaci, kosci* (Učasəh suə hudili pu vasejh krošnarji, brusaci,

ob kuošnjoh pa kuosci), *črednik* 'najeti pastir' (Jə biu za vaškega čejdnika, Jə kərčala ku čejdnik) ipd.

Značajsko in lastnostno označevanje: *Ona se zazdi* 'biti domišljav-a' (Uona se zazdi), *korači se* (kurači se) 'postavljati se' (Se brez potrebe kurači), *razvecjan, furbast* (razvecjan, furbəst) 'razigran, nepredvidljiv' (Mulc je razvecjan, furbəst), *maste* 'mečkač', *bezle* 'nepremišljeno vihrav človek' (məste, bəzəl) Le un jə məste, ta jə pa bəzəl, *pri vaze* 'ovedeti se' (Buo žjə pəršu vase), *brbrati, brbre* (Ta skuzi brbra, je tak brbre), *čenčuriti, čenčura, čeljstariti, čeljstiti se* 'govoričiti', DG 1954 (Kaj skuzi čelestariš, Sta čelestarla), *biti ofrčen* 'biti spreten' DG 1954 (bət ofərčen), *fjakati se* 'hecati se' (Smuə se fjakale.), *biti po streli* 'zelo zvit' (Jə pu streli), *lesko* 'tuje' (Pəsti tu, nej naše, je ləsku, Uona je ləska 'radodarna'), *razmalan* 'razvajen' (Kaku jə razmalan), *ne imeti moštva* 'figa mož' (Uon nejma muoštva), *nagmašen* 'nagajiv' (Jə nagmašen uotrok), *pestoba* 'domišljavec, puhloglavec' (Jə taka pestuoba, də pestuəbi), *biti vreden svojega denarja* (Tu jə vrednu svojga dnara), *uškurlov* 'izbirčen pri jedi' (Jə uškurlou), *biti kot olje – zmeraj na vrhu* (Jə ku uole – zmirej na vərhi), *peraščiti se* 'šopiriti se' (Sə perašči), *ničast* 'ničvreden' (Jə taku ničəst), *brička* 'klepetalka, opravljkva' (Jə taka brička), *biti kapac* 'biti zmožen' (Nej təmi kapac), *karjanca* 'olika' (Jə brez kərjance), *kumarno* 'slabotno' (Kumərnə se drži), *kontent* 'zadovoljen' (Jə kontjənt), *maste* 'neokretnež' (Jə məste), *pehtra* 'hudobna in okorna ženska' (Jə ku ena pjəhta), *uržoh* 'vzrok' (Jə taka, də šjə tiči u lufti najde uržəh 'ob vse in vsakogar se obregniti'.) ipd.

3.1.2 S skladenjskega vidika je treba upoštevati nekaj osnovnih ugotovitev. Tako lahko še v narečnem govoru prikažemo in dokažemo, kako ista skladenjskopomenska raba sicer različnih leksemov ohrani isto pomensko- in strukturnoskladenjsko vezljivost, npr. *uotrjəst se kuoga* – 'odsloviti koga', *Se jə prímli imjə* – 'Se je ustalilo ime', *Usakmi pa rejs nə grjə vjərvət* – 'Vsakemu se pa res ne sme verjeti' ipd.

3.1.2.1 Povečano uporabo predvsem glagolskih primitivov (tudi v stalnih zvezah ali že idiomih) kot *biti, delati/narediti, imeti, dati, iti/priiti*, tudi s pogosto predložno rabo, potrjujejo zgledi kot npr. *Bət pər nəh na hrani* – Hraniti se pri njih, *Hautmən jə prjəc narjadu apél* – Stotnik je takoj sklical zbor, *Nej jəmu təh besed zamár* – Ni upošteval teh besed, *jəmət kej za puvjəčət* – hoteti povečati kaj, *dət kuomi vesjəlje* – razveseliti koga, *Mi grjə rejs nekəm usjé na ruoko* – Mu res nekam vse uspeva, *Jəm nej šlu uod ruk* – Jim ni uspevalo ipd.

3.1.2.2 Navadno so pomenskoskladenjsko razvezane (predložne) zveze v knjižni slovenščini nadomestljive z enobesednimi leksemi, npr. *Se razume sámu pu sjébi* – *Je samoumevno*, *Grjə súnce duól* – Sonce zahaja, *Uon use vej* – (On) je vseveden, kar hkrati potrjuje, da je raba /iz/glagolskih tvorjenk značilna predvsem za knjižno slovenščino, medtem ko jih narečje praviloma razvezuje v stavke.

3.1.2.3 Pogosta je povedkovodoločilna raba, kar posredno potrjuje tudi pogostejšo kategorialno povedkovniškost samo določenih besed, npr. v pogostejše uporabljanih zgledih kot *Jə jəmu próu* – Je imel prav, *Zná bət* – Je verjetno, *bət pər uóli* – biti voljan/pripravljen, *bət pu strelí* – biti navihan, *Uon təmi nej kapac* – On ni zmožen tega ipd.

3.1.2.4 V okviru diateze so področna oz. govorna posebnost idiomi *Kaku se ti kličeš* – Kako ti je ime, *Pada dəš/snejh* – Dežuje/Sneži, zgolj oblikoslovnoskladenjska posebnost tudi *Za svjət Pjətər zəčnemo kuósət*.

3.1.2.5 Pomensko- in struktornoskladenjsko združevanje (sinteza) leksemskih pomenov, npr. *S cúprəncəmi se nej za jəgrət* (< ne biti za igrati + ne smeti se igrati) lahko posledično povzroča tudi izpuste na stavčni, npr. *Nej teu sam domou*, in nadstavčni ravni, npr. *Jo jə prašou, če bi ga prepuznala, in uona də ja*.

Nasprotno pa je zaradi potrebe po ponavljanju in hkratnem stopnjevanju in natančnejšem opredeljevanju določenega leksemškega pomena pogosta pomenska ponavljajalnost oz. t. i. vzporednost (paralelizem) stavčnih členov tipa *uəndi na zídci* 'tam, na zidcu', *šjə njo smuə vrgli nuətər u múrje, póunu (za) uobrést* 'veliko za obiti', *Usake tulku, punavadi na par lejt, suə se pəršli putpisət na uóbčino* ipd. Poleg stavčnočlenskega je pogost tudi stavčni paralelizem, npr. *Učasi nej blu crtanja* 'Včasih ni bilo potuhe', *smuo mougli finu dejət* 'zelo delati', *Jə začjəu šəmət, rəglət z drubižəm, Ga rət pije, mi nej trejba žvižgət* 'Ga ni treba posebej spodbujati', *Se hədu štima jən se zazdí* 'Se zelo lepo uredi in se domišljavo obnaša' ipd.

4 Za sklep. Z vidika prenosnika vsaj za lokalne medije na mojem koncu zagotovo velja, da so pisne uresničitve oz. boljše pisni poskusi narečnega krajevnega govora (pretežno v lokalnih časopisih) veliko boljši od govornih na lokalnih radiih. Verjetno je to odraz nezmožnosti spontane rabe krajevnega govora v javnem nastopanju, medtem ko zapis dopušča premislek z naknadnim uzaveščanjem nekaterih jezikovnih posebnosti krajevnega govora.

Sicer pa ravno leksika in skladnja jasno kažeta, da se narečni krajevni govor tako v govorni kot pisni obliki še zlasti v zadnjih treh desetletjih spreminja v nesistemske nadnarečno pogovorno različico – vedno pogostejša in očitna je namreč težnja (še) potencialnih nosilcev narečij oz. narečnih govorov prehajati v nesistemske pogovarjalno jezikovno ugodje, ki razkraja in siromaši narečja, tj. narečno leksiko nadomeščajo slengizmi in žargonizmi ter besedje iz nižjepogovarjalnega jezika.

Po vsem povedanem oz. napisanem je eden od pogojev za ohranjanje in uzaveščeno uporabo narečij zagotovo čimprejšnja poučitev ali priučitev govorcev, da vzpostavijo zdrav odnos in razmerje med svojim narečnim krajevnim govorom, nadnarečnimi pogovornimi različicami in knjižno slovenščino – le tako bo tudi raba ustreznejša, predvsem pa ustrezno ovrednotena.

Viri in literatura

- Dialektično gradivo Pivka na Krasu iz l. 1954, 1956 (DG 1954, 1956)*. Kartotečna zbirka 5.164 izpisov. Zbrali Jela Jenčič, Joža Meze, Anton Požar. Inštitut za slovenski jezik Frana Ramovša ZRC SAZU, Ljubljana.
- Javorov list (JL)*, 2004, 2005, 2006, let. 44/1, 2, 45/1, 46/1. Glasilo podjetja Javor Pivka d.d.
- KENDA-JEŽ, Karmen, 2004: Narečje kot jezikovnozvrstna kategorija v sodobnem jezikoslovju. *Aktualizacija jezikovnozvrstne teorije na Slovenskem: členitev jezikovne resničnosti* (Obdobja 22). Ur. E. Kržišnik. Ljubljana: Filozofska fakulteta. 263–276.
- KOLARIČ, Rajko, 1959: O sintaksi pivškega govora. *Razprave II. razreda za filološke in literarne vede*. Ljubljana: SAZU. 42–47.
- Pivške novice (PN)*, 2004, 2005, let. 5/3, 5, 6/2. Informativno glasilo v občini Pivka. Postojna: Grafična delavnica Bor.
- PLETERŠNIK, Maks, 1894/95: *Slovensko-nemški slovar* 1, 2. Ljubljana: Katoliška tiskarna.
- Prestop (P)*, 2002, 2004, 2005, 2006, 2007, let. 9/88, 11/108, 12/115, 116, 118, 13/128, 14/137, 14/141. Časopis za gospodinjstva v občinah Pivka in Postojna. Postojna: Tiskarna Lotos.
- RIGLER, Jakob, 1963: Južnotranjski govori. *Razprave II. razreda za filološke in literarne vede*. Ljubljana: SAZU.
- Slovar slovenskega knjižnega jezika (SSKJ)* 1–5, 1970, 1975, 1979, 1985, 1991. Ljubljana: DZS.
- SMOLE, Vera, 2004: Nekaj resnic in zmot o narečjih v Sloveniji danes. *Aktualizacija jezikovnozvrstne teorije na Slovenskem: členitev jezikovne resničnosti* (Obdobja 22). Ur. E. Kržišnik. Ljubljana: Filozofska fakulteta. 321–330.
- TOPORIŠIČ, Jože, 2000: *Slovenska slovnica (SS)*. Četrta prenovljena in razširjena izdaja. Maribor: Založba Obzorja.
- ZORKO, Zinka, 1995: Besedni red v severovzhodnih slovenskih narečjih. *Zbornik Slavističnega društva Slovenije* 4. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo in šport. 47–55.
- ŽELE, Andreja, 1996: *Kaku so živeli in si dejali kratek cejt. Kratke storije s Pivškega*. Ljubljana: Kmečki glas.